

LİSANSÜSTÜ ÖĞRENCİLERİNE YÖNELİK MESLEKİ KAYGI ÖLÇEĞİ'NİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Mustafa Aydın BAŞAR
ÇOMÜ Eğitim Fakültesi
mbasar@comu.edu.tr
0000-0003-3678-4647

Gökalp SEZEN
ÇOMÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
gklpszn96@gmail.com
0000-0003-2555-6155

STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY OF THE VOCATIONAL ANXIETY SCALE FOR GRADUATE STUDENTS

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Özet: Lisansüstü öğrencilerinin mesleklerinde yaşadıkları ve yaşayacakları problemler beraberinde mesleki kaygıyı da doğurmaktadır. Bu çalışmanın amacı, lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygılarını ölçmeye yönelik geçerliği ve güvenirliliği sağlanmış veri toplama araçlarının geliştirilmesidir. Çalışma evreni, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nde 2021-2022 öğretim yılında öğrenim gören Eğitim Bilimleri, Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Anabilim Dallarında bulunan 223 gönüllü lisansüstü öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrenimleri sürecinde çalışan ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeklerinin geçerliğin ve güvenirliliğin sağlanması için kapsam ve yapı geçerlikleri, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları, Cronbach Alfa, Spearman-Brown, Gutman Split-Half ve Formlar Arası Korelasyonları ayrı ayrı irdelenmiştir. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği faktörlerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.320 ile 0.763 arasında, Cronbach Alfa değerinin ise 0.687 ile 0.901 arasında değişmektedir. %27'lik üst ile %27'lik alt grupların t-testi sonuçlarına bakıldığında Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin tüm maddeleri anlamlı bulunmuştur. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği faktörlerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.423 ile 0.681 arasında, Cronbach Alfa değerinin ise 0.782 ile 0.866 arasında değişmektedir. %27'lik üst ile %27'lik alt grupların t-testi sonuçlarına bakıldığında Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin tüm maddeleri anlamlı bulunmuştur. Sonuç olarak Çalışan ve Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilere Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeklerinin uygulanabilmesi için yeterli düzeyde geçerli ve güvenirliliğe sahiptir.

Abstract: The problems that graduate students experience and will experience in their professions also cause professional anxiety. The aim of this study is to develop valid and reliable data collection tools to measure the professional anxiety of graduate students. The universe of the study consists of 223 volunteer graduate students from the Departments of Educational Sciences, Health Sciences, Social Sciences and Sciences, studying at Çanakkale Onsekiz Mart University Graduate Education Institute in the 2021-2022 academic year. Content and construct validity, corrected item-total correlations, Cronbach Alpha, Spearman-Brown, Gutman Split-Half and Inter-Form Correlations were examined separately to ensure the validity and reliability of occupational anxiety scales for working and non-working graduate students during their education. When the corrected item-total correlations of the factors of the Occupational Anxiety Scale for Working Graduate Students are examined, it is between 0.320 and 0.763, and the Cronbach Alpha value varies between 0.687 and 0.901. When the t-test results of the 27% upper and 27% subgroups are examined, all the items of the MCS for Working Graduate Students were found to be significant. When the corrected item-total correlations of the Occupational Anxiety Scale for Non-Working Graduate Students were examined, it was found that the adjusted item-total correlations ranged between 0.423 and 0.681, and the Cronbach Alpha value ranged between 0.782 and 0.866. When the t-test results of the 27% upper and 27% subgroups are examined, all the items of the MCS for Non-Working Graduate Students were found to be significant. As a result, it has sufficient validity and reliability to apply the Professional Anxiety Scales for Working and Non-Working Graduate Students.

Anahtar kelimeler: Kaygı, lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygıları, mesleki kaygı ölçeği, ölçek geliştirme

Keywords: Anxiety, graduate students' professional anxiety, occupational anxiety scale, scale development

GİRİŞ

Kaygı sözlükteki anlamıyla; “üzüntü, endişe duyulan düşünce, tasa” olarak tanımlanırken başka bir tanımda ise “güçlü bir istek ya da dürtünün amacına ulaşamayacağı olasılığı karşısında oluşan tedirgin edici duygu” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2022). Eski Yunancada "anxietas" olarak geçmekte olan kaygı sözcüğü; endişe, korku, merak anlamlarına gelmektedir (Köknel, 1989).

Bireyler gelecekte olmak istedikleri yere gelebilmeleri için yarışmacı bir ortamda bulunmaları, meslek seçimindeki çeşitlilik ve belirsizlikler, kendini gerçekleştirebilme ve toplumsal rol kazanabilme zorlukları, işsizlik korkusu, bireysel ve toplumsal birçok sorumluluklar kişide kaygı yaratıcı etmenlerden bazılarıdır. Kaygıyı doğuran, kişinin içinden gelen bir tehdit işaretidir (Tümerdem, 2007). Bu yüzden kişinin kendisi, tehdit edici bir uyarıcıya karşı bilinçsiz bir şekilde oluşan bilinçaltına dayalı olarak veya uyarıcıların genellemesinden kaynaklı olarak kaygı oluşmaktadır (Morgan, 2004). Bundan dolayı kişiler yaşadıkları olaylar sonucunda geleceği olumsuz açıdan görme ve algılama eğiliminde olurlar (Aytar & Erkan, 1986). Kaygı kişinin tehlikeli olarak algıladığı bir durum karşısında, etkilerinin olumsuz sonuçlar doğuracağına inandığı, çevresel kaynaklı uyarıcıya bağlı ruh halidir (Öner & Le Compte, 1983). Yaşamı tehdit eden veya tehdit edici şekilde algılanan içten ya da dış etmenlerden kaynaklanan tehlikeli bir durum karşısında yaşanan duygu durumuna kaygı denmektedir. Cannon kaygıyı, organizmanın iç dengesini bozan veya bozulan iç dengenin yeniden düzenlenmesinde başarısızlık ile karşılaşılması sonucunda oluşan ve kişinin bu tehlikelere karşı verdiği tepki olarak belirtmiştir. Buna ilave Goldstein’a göre ise kaygı, kişide var olan yetenekler ile ondan beklenenler arasındaki uyumsuzluk durumudur. Bu uyumsuzluklar ise bireyin kendisini gerçekleştirmesini olanaksız kılmaktadır (Geçtan, 1981). Kısaca, kişiyi olumsuz etkileyen durumlar karşısında yaşanan duygular kaygıyı doğurmaktadır (Varol, 1990).

Evrensel bir duygu olarak kabul edilen kaygı kavramı kişinin çevresel ve psikolojik olaylara karşı gösterdiği duygusal bir reaksiyon olarak tanımlanmaktadır (Kuzucu, 2013). Kaygı duygusu, kişinin yaşamını sürdürülebilmesi için bilinmeyen, yeni veya tehlikeli uyaranlardan sakınma, tehlikelerle başa çıkma ve karşı koyma, gerektiğinde tehlikelerden kaçınma gibi

davranışlara uyum sağlamasına neden olabilen var olması gerekli bir duygudur ve heyecansal bir olgudur (Bozdam & Taşgın, 2008; Işık, 1996).

Kaygı, sürekli kaygı ve durumluk kaygı olarak iki farklı şekilde incelenmektedir. Durumluk kaygı, kişinin içinde bulunduğu durumda huzursuz ve rahatsız olması hali iken sürekli kaygı ise, kişide sürekli devam ettiği ve belirli bir duruma bağlı olmadığı kaygı halidir (Öner & Le Compte, 1983). Öner ve Le Compte, anlık gelişen duygu durumu olan korkuyu durumluk kaygı, kaygıyı ise uzun süreli yaşandığı için sürekli kaygı olarak belirtmişlerdir (Şimşek, 1994). Sürekli kaygı düzeyinde ki değişimler durumluk kaygı düzeyini de etkilemektedir (Köknel, 2014). Günlük yaşantımızda anlık olarak karşılaştığımız birçok sorun durumluk kaygıyı da beraberinde getirmektedir. Durumluk kaygı süresinin uzaması ise sürekli kaygıyı oluşturmaktadır. Meslekte çalışan kişilerin haberdar olmadığı, beklenmedik ve plansız olarak karşısına çıkan sorumluluklar, anlık gelişen ekonomik krizler ya da öğrencilerin yaşadıkları sınav stresleri gibi durumlar durumluk kaygıya örnek olarak gösterilebilirken kişinin mesleğinde yaşadığı başarısızlıklar sonucu daha çok kaygı yaşayarak yeni başarısızlıkların oluşması, meslek içi iletişimsizliklerin yeni iletişimsizlikleri doğurması, eleştirilere karşı olumsuz yönde etkilenmeler gibi durumlar ise sürekli kaygıya örnek olarak verilmektedir.

Kaygı ve korku duygusu bir olay karşısında yaşanan tehlikeye karşı gösterilen tepkilerdir. Fakat kaygı ve korku duygusu arasındaki en önemli fark, kişinin tehlikeli bir olay karşısında kendi kendine ürettiği duyguya kaygı denirken korku duygusunda ise herkesin o olayı tehlikeli olarak kabul etmesi durumudur (Geçtan, 1996). Bu yüzden kaygı ve korku duygusu sık sık birbirine karıştırılmaktadır (Beck & Emery, 2006). Psikologlara göre ise korku ve kaygı durumu arasında üç önemli fark bulunmaktadır. Bu önemli farklar kaynak, şiddet ve süreden oluşmaktadır. Korku duygusunun kaynağı belirli ve kısa sürede gerçekleşirken kaygı ise kaynağı belirsiz ve daha uzun sürelidir. Bununla beraber korku duygusu kaygıdan daha şiddetlidir (Cüceloğlu, 2003).

Kaygı, bireyleri mesleki ve kariyer alanlarında etkileyebilmektedir. Kişinin geleceği hakkında ne yapacağını bilememesi, yaşadığı kararsızlıklar ve belirsizlikler kişiyi mesleğine yönelik olumsuz tutumlar geliştirmesine neden olarak kaygı düzeyini arttırmaktadır (Ergin, Uzun & Topaloğlu, 2016; Hevedanlı, 2005; Serin, Güneş & Değirmenci, 2015). Bu da kişinin kariyerlerini olumsuz etkilemektedir (Kimes & Troth, 1974).

Meslek, kişinin kimliğini belirleyen, etraftan saygı görmesini ve ilişkiler kurmasını sağlamasını, topluma ve insanlara yarar sağlayarak toplumda yer edinmesine neden olan, hizmet karşılığında kazanç sağlamak için yapılan, işe yarama duygusunu yaşatan etkinlikler bütünü olarak tanımlanmakta ve bu etkinlikler sonucunda kişi haz duyarak yaşamına yansıtılabilmektedir (Kuzgun, 2000; Kuzgun, 2009). Kişinin geçimini, işini, kazancını, sosyal çevresinin gösteren, kişilik özelliklerine nispeten uygun faaliyetlerden oluşan, kişide aidiyet duygusu hissettiren kavramdır. Kişinin toplum içerisindeki statüsünde, yapılan mesleğin büyük rolü bulunmaktadır (Özsoy, 2002). Eğitim sonucu kazanılan ve devamlılığı olan, kuralları toplumca belirlenmiş, kişilere hizmet etme amacıyla oluşturulan, kişinin yaşamını idame ettirebilmesine ve hizmetler sonucu para kazanmasına sebep olan uğraşı alanıdır. Meslek, kişinin bilgi ve becerileri doğrultusunda öğrenme ve ustalık yolları ile kazandığı, ihtiyaçlara göre toplum tarafından oluşturulmuş faaliyetler toplamıdır (Telman, 2002). Meslek sahibi olmak, kişilere bağımsızlık kazandırabilme, güvende hissetme, ait olma gibi manevi getirileri ve kazanç elde edilmesini sağlamaktadır (Kuzgun, 2009). Düzenli olarak yapılan üretkenlikler işi oluştururken, üretkenlik karşılığında kazanç elde edilmesiyle yapılan iş meslek niteliği kazanmaktadır (Telman, 2002).

Bireysel yaşamda ve iş yaşamında kişiler başarıyı elde etmek için sürekli rekabet halindedir ve rekabet beraberinde mesleki anlamda kaygıya neden olmaktadır (Dilmaç, 2010; Dursun & Karagün, 2012; Uludağ, Taşdöven & Dönmez, 2014). Kişinin geçimini sağlayabilmesi için gerçekleştirdiği veya gerçekleştireceği mesleğe yönelik karşılaştığı zorluklar ve belirsizlikler sonucu duyulan endişe durumu mesleki kaygı olarak tanımlanmaktadır (Gerçek, 2018). Öğrencilik döneminde meslek hayatına geçiş yapmaya hazırlanan ya da meslek sahibi olan kişiler birçok kaygı verici durum ile karşı karşıya gelmektedir (Sarıtaş, 2019). İyi bir meslek sahibi olabilmek için küçük yaşlardan itibaren başlayan eğitim basamakları kişileri mesleki anlamda beklenti içerisine sokmaktadır. Eğitimi alınan mesleğe yönelik eğitim yaşamında ve çalışma hayatında karşılaşılan stres yaratıcı durumlar mesleki kaygıyı önemli bir şekilde etkilemektedir. Kişilerin mesleğine yönelik yaşadıkları kaygı düzeylerinin düşük veya yüksek olması başarısızlık, karar almada zorluk ve performans değişiklikleri gibi durumlar yaratabilmektedir. Kişinin yeterince kendisini tanıyamaması, yeterli ilgi, bilgi ve tecrübeye sahip olmaması, bilgilerini ve deneyimlerini kullanamaması, bilgi ve deneyimlerin meslekte karşılaşılan sorunlar ile arasındaki uzaklık mesleki kaygı düzeyini arttırmaktadır (Çubukçu & Dönmez, 2011; Kurtuldu & Ayaydın, 2010).

Literatürdeki çalışmalara bakıldığında, mesleki kaygı ile ilgili yapılan araştırmalarda Türkiye’de öğretmen adaylarına yönelik yapılan çalışmaların daha fazla olduğuna rastlanmıştır. Bu araştırmalar sonucu mesleki kaygı; ben-merkezli kaygı, görev-merkezli kaygı ve öğrenci-merkezli kaygı olmak üzere üç alt boyutta incelemiştir (Bozdam & Taşgın, 2008; Dursun & Karagün, 2012; Kurtuldu & Ayaydın, 2010). Başka çalışmalarda ise mesleki kaygı, bu üç alt boyut geliştirilerek, görev merkezli, kişisel gelişim merkezli, iletişim merkezli, ekonomik-sosyal merkezli, öğrenci-meslektaş merkezli, atanma merkezli, uyum merkezli ve okul yönetimi merkezli kaygı olmak üzere sekiz alt boyutta incelenmiştir (Cabı & Yalçınalp, 2013; Varol, Erbaş & Ünlü, 2014). Fuller (1969), mesleki kaygının belirli zamanlarda belirli noktalarda ve farklı biçimlerde yoğunlaştığını belirtmiştir (akt. Taşgın, 2006). Dolayısıyla kaygı, bir meslek sahibi olma ya da sürdürme aşamasındaki lisansüstü öğrencilerinin bir mesleğe sahip olma ya olmama durumlarına göre kaygı davranışları ve düzeylerini farklı biçimlendirebilmektedir. Bu bağlamda, çalışan ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik geliştirilecek ve mesleki kaygılarını ortaya çıkarılmasını sağlayacak iki farklı ölçeğin geliştirilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın temel amacı, çalışan ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin ölçülmesini sağlayacak, geçerliği ve güvenilirliği yüksek bir ölçek geliştirmektir. Amaç doğrultusunda, çalışma soruları şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Çalışan lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerine yönelik geliştirilen ölçeğin; a) açıklayıcı faktör analizinin sonuçları, b) doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları, c) güvenilirlik düzeyi nedir?
2. Çalışmayan lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerine yönelik geliştirilen ölçeğin; a) açıklayıcı faktör analizinin sonuçları, b) doğrulayıcı faktör analizinin sonuçları, c) güvenilirlik düzeyi nedir?

YÖNTEM

Çalışan ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygıları konusunda ilgili alanyazın incelenerek yurt içinde ve yurt dışında yayımlanan çalışmalar gözden geçirilmiş, bir grup (eğitim alanı ile ilgili bir işte çalışan 11, farklı bir işte çalışan 4 ve çalışmayan 19) lisansüstü öğrencisi ile yapılan görüşme verilerinde de yararlanılarak araştırmanın problemine yönelik bir madde havuzu meydana getirilmiştir. Madde havuzunun incelenmesi sonucunda,

uzman görüşlerine dayanılarak, kapsam geçerliliğini sağlamayan maddeler iptal edilmiştir. Hazırlanan ölçek maddeleri “1= Hiçbir zaman, 2= Az, 3= Ara sıra, 4= Çoğunlukla, 5= Her zaman” şeklinde derecelendirilmiştir. Uygulamada elde edilen veriler üzerinde güvenilirlik analizi yapılarak Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı, yapı geçerliliğini ortaya koymak için açımlayıcı faktör analizi yapılarak Bartlett testi ve Keiser Meyer-Olkin (KMO) değeri hesaplanmıştır. Spearman-Brown, Gutman Split-Half ve Formlar Arası Korelasyonlar incelenmiştir.

Veri toplama işlemi sonrasında ölçeğin yapı geçerliliği faktör analizi ile test edilerek faktör yapısı araştırılmıştır. Veri setinin faktör analizine uygunluğunun test edilmesi için Kaiser Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testi ve Bartlett küresellik testi uygulanmıştır. Bartlett testi ($p= 0,00$) anlamlı ve Keiser Meyer-Olkin (KMO) değeri de kabul edilebilir değer olan 0,50’ nin üzerinde 0,94 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler veri yapısının faktör analizi yapabilmek için mükemmel derecede uygun olduğunu göstermektedir (Sharma, 1996 akt. Çokluk vd., 2016; Kalaycı, 2010; Karagöz, 2016).

Faktör deseninin belirlenmesinde temel bileşenler analizi faktörleştirme yöntemi olarak kullanılmış, dik döndürme yöntemlerinden maksimum değişkenlik (varimax) döndürme yöntemi olarak seçilmiştir. Varyansı açıklama oranının 0,50 ve üzerinde olması ölçütü esas alınmıştır. Faktör yükü 0,50 olan bir madde için örneklem büyüklüğü en az 120 olarak kabul edilmektedir (Kin-Yin, 2004 akt. Çokluk vd., 2016). Faktör yükü 0.50’nin altında kalan maddeler, faktör altında tek kalan maddeler ve faktör yükleri arasındaki farkı 0,1’den küçük olan binişik maddeler çıkarılmıştır (Çokluk vd., 2016).

Çalışma Evreni ve Örneklem Grubu

Bu araştırmanın çalışma evrenini 2021-2022 öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’ndeki sosyal bilimler, fen bilimleri, eğitim bilimleri ve sağlık bilimleri bilim alanlarında öğrenim gören öğrencilerdir. Örneklem grubunun belirlenmesinde “kolaylıkla bulunabileni örnekleme” tekniğinden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda, güz yarıyılında dört bilim alanında derslerin işlendiği eğitim ortamları ziyaret edilmiş, öğretim üyeleri ve ziyaret esnasında derste bulunan öğrencilere ulaşılarak çalışmaya gönüllü katılım sağlamayı kabul eden 223 öğrenci örneklem grubuna alınmıştır. Çalışma örneklem grubunda bulunan öğrencilerin kişisel bilgilerine yönelik cinsiyet, akademik durum,

öğrenim görülen bilim alanı, eğitim süreci durumu ve mesleki durumlarına ilişkin dağılım Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1.

Çalışma Grubu Özellikleri

		Sayı	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	130	58,3
	Erkek	93	41,7
	Toplam	223	100
Akademik Durum	Yüksek Lisans	164	73,5
	Doktora	59	26,5
	Toplam	223	100
Öğrenim Görülen Bilim Alanı	Fen Bilimleri	69	30,9
	Sosyal Bilimler	67	30
	Eğitim Bilimleri	58	26
	Sağlık Bilimleri	29	13
	Toplam	223	100
Eğitim Süreci Durumu	Ders Aşaması	146	65,5
	Tez Aşaması	73	32,7
	Yeterlik Aşaması	4	1,8
	Toplam	223	100
Mesleki Durum	Lisans Eğitimini Aldığım Meslekte Çalışıyorum	76	34,1
	Farklı Bir Kadrolu Meslekte Çalışıyorum	16	7,2
	Farklı Bir Geçici Meslekte Çalışıyorum	17	7,6
	Çalışmıyorum	114	51,1
	Toplam	223	100

Tablo 1’de görüldüğü üzere lisansüstü öğrencilerinin %58,3’ü kadın, %41,7’si erkektir. Akademik duruma göre dağılımda yüksek lisans öğrencilerinin oranı %73,5, doktora öğrencilerinin oranı ise %26,5’tir. Lisansüstü öğrencilerinin öğrenim gördükleri bilim alanlarına göre dağılım Sosyal Bilimler %30, Fen Bilimleri %30,9, Eğitim Bilimleri %26, Sağlık Bilimleri %13’tür. Öğrencilerin eğitim süreci durumları ise %65,5’i ders aşaması, %32,7’si tez aşaması ve %1,8’i yeterlik aşamasındadır. Mesleki duruma göre dağılımda ise lisans eğitimini aldığım meslekte çalışıyorum %34,1, farklı bir kadrolu meslekte çalışıyorum %7,2, farklı bir geçici meslekte çalışıyorum %7,6, çalışmıyorum %51,1’dir.

Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeklerinin Maddelerinin Oluşturulması

Araştırma maddelerinin oluşturulmasında araştırmacılar tarafından geliştirilen ve Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin ön çalışması olan “Lisansüstü Öğrencilerine

Yönelik Mesleki Kaygı” çalışması temel alınmıştır. Bu çalışmada Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’ndeki Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri ve Eğitim Bilimleri Anabilim Dallarında öğrenim gören 34 öğrenciye yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Görüşme sorularına verilen cevaplar içerik analiz yöntemlerinden tümevarımcı analiz tekniği kullanılmıştır. Analiz sonucunda görev merkezli, kişisel merkezli, ortam merkezli, toplum merkezli, ekonomi merkezli ve işsizlik kaygısı olmak üzere altı ana kategori belirlenmiştir. Literatür taraması sonucu benzer çalışmalarda kullanılan araçlara ulaşılarak çalışan lisansüstü öğrencilerine 30 madde, çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik 25 madde olmak üzere toplamda 55 kaygı maddesi yazılmıştır.

Taslak ölçeğin başına cinsiyet, akademik durum, öğrenim görülen anabilim dalı, eğitim süreci durumu ve mesleki duruma yönelik kişisel bilgi formu eklenmiştir. Kompozisyon çalışması sonucu 47 madde, literatür taraması sonucunda ise 8 madde oluşturulmuştur. Oluşturulan ölçek son hali ile uzmanlara sunulmuş ve altı uzmanın görüşü alınmıştır. Ölçek, 5’li likert formatında derecelendirilmiştir.

Verilerin Analizi

Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği verilerinin analizinde SPSS 22 programı kullanılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliğini belirlemede alanında uzman 6 uzman görüşlerine sunulmuştur. Yapı geçerliğinin belirlenmesinde ise faktör analizi yapılmıştır. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları hesaplanarak ölçekte yer alan maddelerin ayırt edicilik indekslerine bakılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alfa değerleri, Spearman-Brown, Gutman Split-Half ve Formlar Arası Korelasyonlar kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Yapılan analizlere dayalı olarak geliştirilen ölçeklerin kapsam ve yapı geçerliği ile güvenilirliğine ilişkin bulgular aşağıda verilmiş ve yorumlanmaya çalışılmıştır.

Kapsam Geçerliği

Ölçeğin kapsam geçerliğini sağlamak için kullanılan yöntemlerdinin biri, uzman görüşüne başvurmaktadır. Uzmanlardan, ölçekte bulunan maddeleri inceleyerek kapsam geçerliği bakımından değerlendirmesi istenmektedir (Büyüköztürk, 2006). Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği taslak formunda yer alan maddeler ile ilgili görüşlerini almak

üzere 6 uzmanın görüşlerine sunulmuştur. Uzmanların değerlendirmeleri sonucu bazı maddelerdeki ifadelerin çıkarılmasına ya da düzeltilmesine karar verilmiştir. Düzeltilen maddeler ile ölçek uygulamaya konulmuştur.

Yapı Geçerliği

Yapı geçerliği, ölçülmek istenen davranışın faktörü doğru şekilde ölçebilmesi derecesini göstermektedir (Büyüköztürk, 2006). Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin yapı geçerliği çalışan ve çalışmayan öğrenciler olmak üzere ikiye ayrılarak faktör analizi ile incelenmiştir. Faktör analizinde Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity testi kullanılmıştır. KMO katsayısının 0.90'larda olması mükemmel düzeyde, 0.80'lerde çok iyi düzeyde, 0.70 ve 0.60'larda vasat düzeyde, 0.50'lerde olması kötü düzeyde ve 0.50'nin altındaki bir değerde ise kabul edilemez düzeyde olduğu belirtilmektedir (Tavşancıl, 2006). Bu öncüllere bakılarak çalışan ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik gerçekleştirilen mesleki kaygı ölçeklerinin KMO katsayıları ve Bartlett testi sonuçları hesaplanmıştır.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin KMO değeri 0.82, Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin KMO değeri ise 0.84 olarak elde edilmiştir. KMO değerlerinin 0.80'lerde olması faktör analizi için "çok iyi" derecede uygun olduğu söylenebilir. Bartlett Sphericity testi sonuçlarına göre ise her iki ölçekte de dağılımın normal dağılıma yakın olduğu için faktör analizine uygun olduğu söylenebilir.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeğinin uygulanmasıyla elde edilen verilerin varimax rotasyonu ile faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde 6 faktör bulunmuştur. Faktörlerin özdeğerleri, varyansları ve toplam varyansları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ Faktör Özellikleri

Faktör	Özdeğer	Varyans (%)	Toplam Varyans (%)
1	10.654	35.515	35.515
2	3.121	10.404	45.919
3	2.225	7.416	53.334
4	1.823	6.078	59.412
5	1.534	5.114	64.526
6	1.186	3.953	68.478

Tablo 2’de görüldüğü üzere Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ faktörlerinin toplam varyans açıklama yüzdesi 68.478 olarak bulunmuştur. Literatüre bakıldığında, toplam varyans açıklama yüzdesinin %40’ın üzerinde bir değerde olması kabul edilebilirdir (Kline, 1994). Elde edilen toplam varyans sonuçları kabul edilebilir değer üzerinde.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği verilerinin analizinde özdeğeri 1’in üzerinde 5 faktör bulunmuştur ve faktörlerin özdeğerleri, varyansları ve toplam varyansları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ Faktör Özellikleri

Faktör	Özdeğer	Varyans (%)	Toplam Varyans (%)
1	8.942	35.768	35.768
2	2.689	10.757	46.525
3	2.197	8.788	55.313
4	1.848	7.391	62.704
5	1.110	4.442	67.145

Tablo 3’te görüldüğü üzere Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ faktörlerinin toplam varyans açıklama yüzdesi 67.145 olarak bulunmuştur. Elde edilen toplam varyans açıklama yüzdesi literatüre göre kabul edilebilir değer (%40’ın) üzerindedir.

Çalışan ve Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ faktör analizi sonuçları, maddelere göre faktör yük dağılımları ve maddelerin ortak faktör varyansları Tablo 4’te ve Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 4.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri					
		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5	Faktör 6
C13	.735	.715					
C15	.621	.692					
C11	.713	.690					
C14	.565	.683					
C12	.621	.644					
C21	.776	.613				.555	
C20	.801	.565				.499	
C22	.734	.560					
C16	.586	.501					
C2	.765		.811				
C1	.763		.769				
C6	.699		.762				

C5	.573	.676		
C4	.582	.660		
C30	.602	.598		
C19	.730		.767	
C17	.753		.723	
C18	.707		.696	
C8	.545		.644	
C27	.810		.869	
C26	.811		.828	
C29	.711		.783	
C28	.660		.749	
C25	.583			.688
C24	.600			.683
C23	.706			.612
C10	.767			.715
C3	.625			.572
C9	.714			.566
C7	.687	.521		.537

Not:0.45'in altındaki değerler gösterilmemiştir.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ üzerinde faktör döndürme sonucu maddelerin yük değerleri Tablo 4'te görülmektedir. Faktör bir 0.715-0.501, faktör iki 0.811-0.598, faktör üç 0.767-0.644, faktör dört 0.869-0.749, faktör beş 0.688-0.612, faktör altı 0.715-0.537 değerler arasındadır. Faktörler altında toplanan maddelerin içeriğine bakılarak birinci faktör “Kişisel Merkezli Kaygı”, ikinci faktör “Görev Merkezli Kaygı”, üçüncü faktör “Çalışma Ortamı/Meslektaş Merkezli Kaygı”, dördüncü faktör “Ekonomik Merkezli Kaygı”, beşinci faktör “Toplum Merkezli Kaygı”, altıncı faktör “Yönetici Merkezli Kaygı” olarak isimlendirilmiştir.

Büyüköztürk (2006) benzer yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanması için faktör yük değerinin 0.45 veya daha fazla olması gerektiği, tek bir faktörde diğer faktörlere göre daha yüksek yük değerine sahip olması gerektiği ve faktör yükleri arasındaki farkın en az 0.10 değerinde olması gerektiğini belirtmiştir. Faktör analizi sonucunda 7, 20 ve 21. maddeler yukarıda verilen özellikleri taşımasına rağmen maddeler önemli olduğu için bu üç madde ölçekten çıkarılmamıştır.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ üzerinde faktör döndürme sonucu maddelerin yük değerleri Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 5.*Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ Faktör Analizi Sonuçları*

Madde	Ortak Faktör Varyansı	Faktör Yük Değerleri				
		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Faktör 5
Cm13	.698	.810				
Cm16	.730	.778				
Cm15	.615	.748				
Cm12	.597	.715				
Cm10	.632	.636				
Cm11	.555	.601				
Cm14	.570	.461				
Cm20	.823		.866			
Cm19	.827		.857			
Cm17	.677		.745			
Cm2	.615		.560			.522
Cm21	.614		.489			
Cm6	.841			.890		
Cm7	.762			.820		
Cm8	.635			.751		
Cm9	.639			.732		
Cm23	.796				.819	
Cm22	.689				.757	
Cm24	.764				.697	.482
Cm18	.496				.584	
Cm25	.592				.555	
Cm1	.683					.748
Cm4	.636					.700
Cm3	.726					.672
Cm5	.574					.666

Not:0.45'in altındaki değerler gösterilmemiştir.

Faktör bir 0.810-0.461, faktör iki 0.866-0.489, faktör üç 0.890-0.732, faktör dört 0.819-0.555, faktör beş 0.748-0.666 değerler arasındadır. Faktörler altında toplanan maddelerin içeriğine bakılarak birinci faktör “Ekonomik Merkezli Kaygı”, ikinci faktör “İşsizlik Merkezli Kaygı”, üçüncü faktör “Toplum Merkezli Kaygı”, dördüncü faktör “Mesleki Gelecek Kaygısı”, beşinci faktör “Kişisel Merkezli Kaygı” olarak isimlendirilmiştir.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ faktör analizi sonucunda 2. madde, Büyüköztürk (2006)'ün faktör analizinde maddelerin ayıklanması ölçütü özelliklerinden faktör yükleri arasındaki farkın en az 0.10 olması gerektiğini karşılamamasına rağmen madde önemli olduğu için ölçekten çıkarılmamıştır. Bu maddenin (“Seçtiğim mesleğe uygun bir işte çalışmamaktan”) işsizlik faktörü içerisinde yer alması uygun olduğu düşünülmüştür.

Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonları ve t-Değerleri

Test maddelerinden alınan düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlar puanlarıyla testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır ve testin iç tutarlılığının yüksek değerde olması için korelasyonun da artı yönde ve yüksek değerde olması gerekmektedir. Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonunun 0.30 ve daha yüksek değerlerde olması ölçülen özelliği iyi derecede ayırt ettiğini göstermektedir. Korelasyonun 0.20-0.30 arasında kalan maddeler ise zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği, 0.20'den düşük değerlerde olan maddelerin teste alınmaması gerektiği belirtilmiştir (Büyüköztürk, 2006).

Faktör analizi sonucunda maddelerin içeriklerine göre faktörlere isimler verilmiştir. Her bir faktörde bulunan maddelerin ortalamaları, standart sapma değerleri, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri ve t- değerleri hesaplanmıştır. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ maddelerin ortalamaları, standart sapma değerleri, düzeltilmiş madde-toplam korelasyon değerleri ve t-değerleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ Maddelerinin İç Tutarlılığı

Faktör	Maddeler	Ort.	SS.	Düzel. Madde- Toplam Korelas.	t
Faktör 1- (Kişisel Merkezli Kaygı)	11. Mesleki bilgimin yeterli olacağını düşünerek kendimi yenileyememekten	3.394	1.262	0.574	6.002
	12. Özel hayatımda yaşadığım sorunların mesleğime yansımalarından	3.706	1.219	0.603	6.479
	13. Değişen dünya koşullarına ayak uyduramamaktan	3.376	1.406	0.606	7.225
	14. Mesleğime karşı gerekli sabrı gösterememekten	3.679	1.246	0.567	6.625
	15. Mesleki tükenmişlik hissine kapılmaktan	3.248	1.369	0.616	8.088
	16. Mesleğimi yaptığım yerde sosyal faaliyetlerin kısıtlı olmasından	3.220	1.322	0.540	7.140
	20. Görev yaptığım mesleğe uyum sağlayamamaktan	3.734	1.405	0.703	9.202
	21. Görev yaptığım çevreye uyum sağlayamamaktan	3.697	1.364	0.694	9.707
	22. Çalışma ortamımda söz sahibi olamamaktan	3.532	1.337	0.763	9.800
Faktör 2- (Görev Merkezli Kaygı)	1. Tecrübe yetersizliği nedeniyle mesleki görevleri yerine getirememekten	3.560	1.250	0.472	4.763
	2. Yetersiz olunan durumlarda öz güven eksikliğinden	3.550	1.221	0.446	4.762
	4. Eksik ve unutulmuş teorik bilgilerin uygulamaya konulmasında yaşanan sorunlardan	3.101	1.088	0.517	6.861
	5. Mesleki görevleri yerine getirirken öngörülemez problemlerle karşılaşmaktan	3.174	1.185	0.454	5.403
	6. Mesleğimin gerektirdiği yetkinlikleri taşıyamamaktan	3.523	1.418	0.461	5.166
	30. Mesleki gelişim görevlerimi tamamlayamamaktan	3.459	1.309	0.632	6.349
Faktör 3- (Çalışma Ortamı/ Meslektaş Merkezli Kaygı)	8. Çalışma ortamında ki teknolojik donanım yetersizliğinden	2.963	1.254	0.409	4.395
	17. Çalışma ortamındaki iletişimsizliklerden	2.725	1.304	0.655	10.770
	18. Meslektaşlarımla olumsuz tutumlarından	2.670	1.202	0.617	8.220
	19. Meslektaşlarımla empati kuramamaktan	3.229	1.303	0.581	6.585

Faktör 4- (Ekonomik Merkezli Kaygı)	26. Mesleğimden elde ettiğim gelirin yetersizliği ile standart bir yaşantıya sağlayamamaktan	2.294	1.286	0.474	4.747
	27. Emeğimin karşılığı olan maaşımı alamamaktan	2.000	1.217	0.404	3.618
	28. Ülke ekonomisinin mesleğimi icra ederken yarattığı zorluklardan	1.954	1.181	0.460	4.363
	29. Yüksek gelirin sağlayacağı yaşam düzeyine ulaşamamaktan	2.284	1.299	0.320	3.658
Faktör 5- (Toplum Merkezli Kaygı)	23. Mesleğimin itibar açısından değersizleştirilmesinden	2.688	1.399	0.491	6.318
	24. Toplum tarafından mesleğime yönelik yüksek beklentilerinden	3.312	1.317	0.532	6.470
	25. Toplumun mesleğime yönelik cinsiyetçi yaklaşımlarından	3.138	1.518	0.470	5.036
Faktör 6- (Yönetici Merkezli Kaygı)	3. Mesleki görevleri baskıcı bir tutumla gerçekleştirilmeye çalışılmasından	2.642	1.151	0.551	5.925
	7. İyi bir yönetici tarafından yönetilmemekten	2.615	1.261	0.552	6.609
	9. Mesleki çalışmaları yürütürken yaşanacak gerginliklerden	2.881	1.223	0.674	9.406
	10. Mesleki çalışmayı yürütürken yaşanacak mobbinglerden	2.422	1.234	0.634	8.526
N=109					p<.001

Tablo 6 incelendiğinde Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ maddelerinin Düzeltmiş Madde-Toplam Korelasyonlarının 0.320 ile 0.763 arasında değişmektedir. Ölçekte bulunan maddelerin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının 0.30'dan yüksek değerlerde olması ölçülen özelliğin iyi derecede ayırt ettiği söylenebilir. Toplam puanların %27'lik üst ve %27'lik alt gruplarına göre oluşturulan Düzeltmiş Madde-Toplam Korelasyonları ile bağımsız t-testi kullanılarak karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir. Analiz sonucunda Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin tüm maddeleri anlamlı bulunmuştur. Ölçekteki maddelerin tamamı çalışan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygılarını ölçmeye yöneliktir. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ maddelerin ortalamaları, standart sapmaları, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları ve t-değerleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ Maddelerinin İç Tutarlılığı

Faktör	Madde	Ort.	SS.	Düzel. Madde- Toplam Korelas.	t
Faktör 1- (Ekonomik Merkezli Kaygı)	10. Mesleğimden elde edeceğim gelir ile hedeflerime ulaşamayacağımdan	2.281	1.259	0.581	7.430
	11. Mesleğimi gerçekleştiremediğimden dolayı farklı gelir kaynakları aramaktan	2.421	1.268	0.611	7.319
	12. Ülke ekonomisinin mesleğimi icra etmemde yaratacağı zorluklardan	1.851	1.074	0.427	3.928
	13. Mesleğimden elde edeceğim gelirin yetersizliğinden dolayı sosyal/kültürel faaliyetlerimin kısıtlanacak olmasından	2.342	1.218	0.466	4.756
	14. Gelir yetersizliğinden dolayı sağlık masraflarını karşılayamamaktan	2.763	1.359	0.681	10.799

	15. Gelir yetersizliğinden dolayı eğlence sektörüne zaman ayıramamaktan	2.605	1.252	0.427	4.588
	16. Gelir yetersizliğinden dolayı kişisel ihtiyaçlarımı karşılayamamaktan	2.307	1.227	0.633	7.629
Faktör 2- (İşsizlik Merkezli Kaygı)	2. Seçtiğim mesleğime uygun bir işte çalışamamaktan	2.746	1.388	0.540	5.137
	17. Mesleğimle ilgili yeterli iş imkanının olmamasından	2.175	1.131	0.557	6.569
	19. Mezun sayısının artmasıyla işsizlik oranının yükselmesinden	1.833	1.029	0.608	6.322
	20. Yeterli iş imkanının gün geçtikçe azalmasından	1.895	1.108	0.579	6.111
	21. Mesleğimi gerçekleştirebilmek için gereken sınavlardan/mülakatlardan başarısız olmaktan	2.237	1.243	0.541	5.546
Faktör 3- (Toplum Merkezli Kaygı)	6. Toplumda mesleğime yönelik saygının azalmasından	3.061	1.384	0.479	7.320
	7. Toplumun mesleğimi itibar açısından değersizleştirmesinden	3.053	1.450	0.498	7.509
	8. Mesleğimin toplum tarafından geleceğin mesleği olarak görülmemesinden	3.368	1.422	0.423	7.378
	9. Mesleğimin eski saygınlığını yitirmeye başlamış olmasından	3.132	1.327	0.522	8.749
Faktör 4- (Mesleki Gelecek Kaygısı)	18. Yaşamın ilerlemesi nedeniyle sürekli olarak mesleğimi gerçekleştirememeye hissine kapılmaktan	2.412	1.329	0.512	6.032
	22. Mesleğimde kendimi geliştireceğim olanakları bulamamaktan	2.649	1.297	0.612	7.060
	23. Mesleki olgunluğa erişememektan	3.158	1.485	0.606	9.012
	24. Mesleğimi gerçekleştirirken başarısız olmaktan	3.009	1.466	0.636	11.124
	25. Emekli olana kadar mesleğimde çalışamamaktan	3.096	1.445	0.666	10.230
Faktör 5- (Kişisel Merkezli Kaygı)	1. Seçtiğim meslekten pişman olmaktan	3.579	1.226	0.441	4.793
	3. Mesleğimde arzu ettiğim hedeflere ulaşamamaktan	2.623	1.353	0.656	8.721
	4. Mesleğime olan ilgimin giderek azalmasından	3.342	1.356	0.547	6.541
	5. Mesleğimin gerektirdiği yetkinlikleri karşılayamamaktan	3.360	1.298	0.411	4.894
N=114		p<.001			

Tablo 7 incelendiğinde Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ maddelerinin Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonlarının 0.423 ile 0.681 arasında değiştiği görülmektedir. Düzeltilmiş Madde-toplam korelasyonlarının 0.30'dan yüksek olması ölçülen özelliğin iyi derece ayırt ettiği söylenebilir.

Toplam puanların %27'lik üst ve %27'lik alt gruplarına göre oluşturulan Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonları ile bağımsız t-testi kullanılarak karşılaştırılmasına ilişkin sonuçlar Tablo 7'de verilmiştir. Analiz sonucunda Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin tüm maddeleri anlamlı bulunmuştur. Maddelerin tamamı çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygılarını ölçmeye yöneliktir.

Güvenirliğin Hesaplanması

Bir ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesinde, ölçekte bulunan maddelerin puanı ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Cronbach Alfa güvenilirlik hesabı kullanılmaktadır. Güvenirlik katsayısının 0.90 ve üzeri mükemmel, 0.70-0.90 arasında olması iyi, 0.60-0.70 değerleri arasında kabul edilebilir, 0.50-0.60 arası zayıf, 0.50 ve altı değerler kabul edilemezdir. Test puanlarını güvenilirliği için Cronbach Alfa güvenilirlik katsayısı değerinin en düşük 0.70 ve

üzerinde olması yeterlidir. (Kılıç, 2016; Büyüköztürk, 2006). Bir ölçeğin iki yarıya bölünerek güvenilirlik katsayısının elde edilmesi Spearman-Brown olarak adlandırılmaktadır (Tavşancıl, 2006).

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach Alfa değerleri, Spearman-Brown, Gutman Split-Half ve Formlar Arası Korelasyonlarına bakılarak Tablo 8 oluşturulmuştur.

Tablo 8.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin Güvenirliği

Faktör	Cronbach Alfa (α)	Spearman Brown	Gutman Split-Half	Formlar Arası Korelasyon
1- Kişisel Merkezli Kaygı	0.901	0.836	0.833	0.718
2- Görev Merkezli Kaygı	0.858	0.877	0.876	0.781
3- Çalışma Ortamı/Meslektaş Merkezli Kaygı	0.830	0.850	0.849	0.740
4- Ekonomik Merkezli Kaygı	0.866	0.860	0.856	0.754
5- Toplumsal Merkezli Kaygı	0.687	0.644	0.606	0.475
6- Yönetici Merkezli Kaygı	0.824	0.830	0.827	0.709
Toplam	0.934	0.843	0.842	0.729

Tablo 8'de görüldüğü üzere Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'de yer alan 6 faktörün Cronbach Alfa değerlerinin 0.687 ile 0.901 arasında değiştiği görülmektedir. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin bütününe bakıldığında Cronbach Alfa değeri 0.934, Spearman-Brown değeri 0.843, Gutman Split-Half değeri 0.842 ve Formlar Arası Korelasyon değeri 0.729 olarak bulunmuştur. Bu değerler çalışan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeğinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla Cronbach Alfa değerleri, Spearman-Brown, Gutman Split-Half ve Formlar Arası Korelasyonlar Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin Güvenirliği

Faktör	Cronbach Alfa (α)	Spearman Brown	Gutman Split-Half	Formlar Arası Korelasyon
1- Ekonomik Merkezli Kaygı	0.866	0.843	0.830	0.729
2- İşsizlik Merkezli Kaygı	0.849	0.865	0.835	0.762
3- Toplumsal Merkezli Kaygı	0.864	0.898	0.898	0.815
4- Mesleki Gelecek Kaygısı	0.853	0.824	0.808	0.701
5- Kişisel Merkezli Kaygı	0.782	0.735	0.735	0.581
Toplam	0.922	0.885	0.885	0.794

Tablo 9’da görüldüğü üzere Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ’de yer alan 5 faktörün Cronbach Alfa değerlerinin 0.782 ile 0.866 arasında değiştiği görülmektedir. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ’nin bütününe bakıldığında Cronbach Alfa değeri 0.922, Spearman-Brown değeri 0.885, Gutman Split-Half değeri 0.885 ve Formlar Arası Korelasyon değeri 0.794 olarak bulunmuştur. Bu değerler çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeğinin güvenilir olduğunu göstermektedir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ülkemizde lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygılarının ölçülmesi amacı ile çalışan ve çalışmayan olmak üzere iki ölçek geliştirilerek ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliğinin saptanmasına yönelik analizler yapılmıştır.

Geliştirilen ölçme araçları, 223 lisansüstü öğrencisine uygulanmıştır. Çalışan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeği ve çalışmayan lisansüstü öğrencilerine yönelik mesleki kaygı ölçeklerinin yapı ve kapsam geçerliliklerine bakılarak geçerlik ve güvenilirlikleri hesaplanmış, %27’lik üst ile %27’lik alt grupların t-testi kullanılarak madde ortalamaları arasındaki farkların anlamlılıklarına, düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına, Cronbach alfa katsayılarına, Spearman-Brown iki yarı test korelasyonlarına, Gutman Split-Half ve Formalar Arası Korelasyonlarına bakılmıştır.

Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği 30 maddeden oluşmaktadır ve yapılan analizler sonucunda bu maddeler kişisel merkezli, görev merkezli, çalışma ortamı-meslektaş merkezli, ekonomik merkezli, toplum merkezli ve yönetici merkezli olmak üzere toplam altı faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği faktörlerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.320 ile 0.763 arasında, Cronbach Alfa değerinin ise 0.687 ile 0.901 arasında değişmektedir. Çalışan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ’nin toplamına bakıldığında ise Cronbach Alfa değeri 0.934 olarak bulunmuştur. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonların 0.30’dan yüksek olması ölçek maddelerinin iyi derecede ayırt ediciliği olduğunu, Cronbach Alfa değerinin 0.90’dan büyük olması ise ölçek güvenilirliğinin “mükemmel” derecede olduğu sonucuna varılmıştır. %27’lik üst ile %27’lik alt grupların t-testi sonuçlarına bakıldığında Çalışan

Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin tüm maddeleri ($p<0.001$) anlamlı bulunmuştur. Ölçekte bulunan tüm maddelerin aynı davranışı ölçmektedir

Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği 25 maddeden oluşmaktadır ve bu maddeler ekonomik merkezli, işsizlik merkezli, toplum merkezli, mesleki gelecek merkezli ve kişisel merkezli olmak üzere beş faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği faktörlerinin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarına bakıldığında 0.423 ile 0.681 arasında, Cronbach Alfa değerinin ise 0.782 ile 0.866 arasında değişmektedir. Ölçeğin toplamına bakıldığında ise Cronbach Alfa 0.922 olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar sonucu elde edilen bulgulara göre ölçek maddelerinin iyi derecede ayırt ettiği ve ölçeğin “mükemmel” derecede güvenilirliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. %27'lik üst ile %27'lik alt grupların t-testi sonuçlarına bakıldığında Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik MKÖ'nin tüm maddeleri ($p<0.001$) anlamlı bulunmuştur. Ölçekte bulunan tüm maddelerin aynı davranışı ölçmektedir.

Çalışan ve Çalışmayan Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik Mesleki Kaygı Ölçekleri, lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygılarını ölçebildiği ve ölçeklerin uygulanabilmesi için yeterli düzeyde geçerlik ve güvenilirliğe sahip oldukları söylenebilir.

Lisansüstü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerini ölçmek için oluşturulan bu ölçekler farklı gruplara uygulanarak güvenilirlik ve geçerlik değerlerinin karşılaştırılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aytar, G. & Erkan, G. (1986). *XXI. Ulusal Psikiyatri Kongresi ve Nörolojik Bilimler Kongresi. Bilimsel Çalışmaları*. Ege Üniversitesi Basımevi.
- Beck, A. T., Emery, G., Özakkaş, T. & Öztürk, V. (2006). *Anksiyete bozuklukları ve fobiler: Bilişsel bir bakış açısı*. Litera yayıncılık.
- Bozdam, A. & Taşgın, Ö. (2008). *Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem Atıf İndeksi.
- Cabı, E. & Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen Adaylarına Yönelik Mesleki Kaygı Ölçeği (MKÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(44), 85-96.
<http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr/yonetim/icerik/makaleler/252-published.pdf>

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal Bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cüceloğlu, D. (2003). *İnsan ve Davranışı, Psikolojinin temel kavramları*. Remzi Kitabevi.
- Çubukçu, Z. & Dönmez, A. (2011). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7(1), 3-25. <https://dergipark.org.tr/en/pub/eku/issue/5451/73839>
- Dilmaç, O. (2010). Görsel sanatlar öğretmeni adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Güzel sanatlar enstitüsü dergisi*, (24), 49-65. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunigsed/issue/2578/33191>
- Dursun, S. & Karagün, E. (2012). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 93-112. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kosbed/issue/25695/271163>
- Ergin, A., Uzun, S. U. & Topaloğlu, S. (2016). Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin sürekli kaygı ve mesleki kaygı düzeyleri ve bunları etkileyen etkenler. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Tıp Dergisi*, 3(3), 16-21. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/muskutd/issue/34653/382875>
- Geçtan, E. (1981). *Çağdaş yaşam ve normal davranışlar*. Maya Matbaacılık Yayıncılık.
- Geçtan, E. (1996) *İnsan Olmak*. Remzi Yayınevi
- Gerçek, M. (2018). Mesleki kaygı ve kariyer uyumluluğu arasındaki ilişkiler: öğretmen adayları açısından bir inceleme. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 297-312. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trakyasobed/issue/41289/401010>
- Hevedanlı, Ö. Ç. (2005). Eğitim ve fen-edebiyat fakülteleri biyoloji bölümü öğrencilerinin kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(14), 115-127. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6128/82187>
- Işık, E. (1996). *Nevrozlar*. Baskı Kent Matbaası.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Ankara: Asil Yayın.
- Karagöz, Y. (2016). *SPPS 23 ve AMOS 23 uygulamalı istatistiksel analizler*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenilirlik katsayısı. *Journal of Mood Disorders*, 6(1), 47-48. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/207823/>
- Kimes, H. G. & Troth, W. A. (1974). Relationship of trait anxiety to career decisiveness. *Journal of Counseling Psychology*, 21(4), 277. <https://psycnet.apa.org/record/1975-21984-001>
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. UKK Routledge.
- Köknel, Ö. (1989). *Genel ve klinik psikiyatri*. Nobel Tıp Kitabevi.
- Köknel, Ö. (2014). *Kaygıdan korkuya*. İstanbul: Remzi Yayınevi

- Kurtuldu, M. K. & Ayaydın, A. (2010). Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğrencilerinin mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (28), 111-118. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/dpusbe/issue/4770/65632>
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek danışmanlığı, uygulamalar kuramlar*. Nobel Yayın Dağıtım
- Kuzgun, Y. (2009). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Nobel Yayıncılık.
- Kuzucu, Y. (2013). *Küçükler için büyüklere çocuk ve ergen ruh sağlığı*. Pegem.
- Morgan, C.T. (2004). *Psikolojiye giriş* (H. Arıcı ve diğ., Çev.). Meteksan.
- Öner, N. & Lecompte, A. (1983). *Durumluk - sürekli kaygı envanteri el kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
- Özsoy, O. (2002). *Değişen dünyada meslek seçimi, geleceğin meslekleri*. Hayat Yayınları.
- Rogan, J.M., G.D. Borich & Taylor H.P. (1992). Validation of the stages of concern questionnaire. *Action in Teacher Education*, (Summer) 2, 43-9. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01626620.1992.10462810?journalCode=uate20>
- Sarıtaş, S. (2019). *Sınıf öğretmeni adaylarının psikolojik iyi oluş halleri, mesleki kaygı düzeyleri ve özyeterlik inançlarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Serin, M. K., Güneş, A. M. & Değirmenci, H. (2015). Sınıf Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları ile Mesleğe Yönelik Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 4(1): 21-34. <http://cije.cumhuriyet.edu.tr/tr/pub/issue/29845/321360>
- Şimşek, L. (1994). *Mühendislerin iş tatminini etkileyen faktörler ve uygulamalı bir çalışma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Taşgın, Ö. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 679-686. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49104/626644>
- Tavşancıl, E. (2006). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Telman, C. (2002). *Başarıya Giden Yolda Meslek Seçimi*. Şahinkaya Matbaası.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6134/82272>
- Türk Dil Kurumu. (2022). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK
- Uludağ, G., Taşdöven, H. & Dönmez, M. (2014). Polis adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 75-94. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunisobil/issue/2836/38656>
- Varol, Ş. (1990). *Lise son sınıf öğrencilerinin kaygılarını etkileyen etmenler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.

Varol. Y. K., Erbaş. M. K. & Ünlü. H. (2014). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumlarını Yordama Gücü. *Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 12 (2). 113-123. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spormetre/issue/41324/499430>

EXTENDED ABSTRACT

The problems that graduate students experience and will experience in their professions lead to occupational anxiety. Anxiety is a state of emotion experienced in the face of a situation that threatens one's life and is perceived as a dangerous situation, arising from internal or external factors (Öner & Le Compte, 1983). Anxiety, which is accepted as a universal emotion, is recognized as an emotional reaction to environmental and psychological events (Geçtan, 1981). People who are transitioning to professional life or who have a profession face many anxiety-inducing situations (Sarıtış, 2019). Uncertainty about one's future, ambivalence about one's profession and negative attitudes towards one's profession lead to occupational anxiety (Gerçek, 2018). Occupational anxiety is defined as the state of anxiety as a result of the difficulties and uncertainties encountered as a result of the profession that the person performs and wants to perform in order to make a living. It is suggested that these difficulties and uncertainties related to the profession, not knowing oneself well, not having enough interest and experience, and not being able to cope with the problems encountered with the knowledge and experience one has increase the level of occupational anxiety.

When the studies in the literature are examined, it is found that there is insufficient research on the occupational anxiety of graduate students. The aim of this study is to develop valid and reliable data collection tools to measure the professional anxiety of graduate students. The study was voluntarily applied to 223 students from the Departments of Educational Sciences, Health Sciences, Social Sciences and Natural Sciences who were studying at Çanakkale Onsekiz Mart University Graduate School of Education in the 2021-2022 academic year. Content and construct validities, corrected item-total correlations, Cronbach's Alpha, Spearman-Brown, Gutman Split-Half, and Inter-Form Correlations were examined to ensure the validity and reliability of the Professional Anxiety Scales for Graduate Students.

Of the 223 graduate school students, 58.3% were female students and 41.7% were male students. The majority of the distribution of the academic status of the participants is composed of graduate students. The distribution of graduate students according to the departments in

which they study is 30% in Social Sciences, 30,9% in Natural Sciences, 26% in Educational Sciences, 13% in Health Sciences. It was found that the educational process status of the majority of the students was at the course stage. In the distribution according to professional status, 34.1% of the students are working in the profession in which they received their undergraduate education, 7.2% are working in a different permanent profession, 7.6% are working in a different temporary profession, and 51.1% are not working.

The items of the vocational anxiety scales for graduate students were based on the "Vocational Anxiety for Graduate Students" study developed by the researchers and accepted as the preliminary study of this study. In the preliminary study of Occupational Anxiety Towards Graduate Students, a structured interview form was applied to 34 graduate education students and the answers obtained from the interview questions were analyzed by inductive analysis technique. As a result of the literature review, a total of 55 anxiety items were written, 30 items for working graduate students and 25 items for non-working graduate students, and the scale was created in a 5-point Likert format. In order to ensure the content validity of the scale, the items in the draft format were submitted to the opinions of 6 experts and put into practice after the evaluations. The construct validity of the Occupational Anxiety Scale for Graduate Students was examined by factor analysis by dividing into two groups as working and non-working students. Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) coefficient and Barlett Sphericity test were used in factor analysis. The KMO value of the Occupational Anxiety Scale for Employed Graduate Students was 0.82 and the KMO value of the Occupational Anxiety Scale for Non-Employed Graduate Students was 0.84. It can be said that KMO values of 0.80 are "very good" suitable for factor analysis. According to the results of Bartlett Sphericity test, it can be said that both scales are suitable for factor analysis because the distribution is close to normal distribution. As a result of the factor analysis of the data obtained by applying the Occupational Anxiety Scale for Working Graduate Students with varimax rotation, 6 factors with eigenvalues above 1 were found. These factors were named as Person-Centered Anxiety, Task-Centered Anxiety, Work Environment/Colleague-Centered Anxiety, Economic-Centered Anxiety, Community-Centered Anxiety and Manager-Centered Anxiety. In the analysis of the Occupational Anxiety Scale for Non-Employed Graduate Students data, 5 factors with eigenvalues above 1 were found. These factors were named as Economic-Centered Anxiety, Unemployment-Centered Anxiety, Community-Centered Anxiety, Community-Centered Anxiety, Professional Future Anxiety and Person-Centered Anxiety. When the reliability coefficients of the occupational

anxiety scales for working and non-working graduate students are examined, it is seen that the Cronbach's Alpha values of the 6 factors in the MKS for Working Graduate Students vary between 0.687 and 0.901. When the whole MKS for Employed Graduate Students was examined, Cronbach's Alpha value was 0.934, Spearman-Brown value was 0.843, Gutman Split-Half value was 0.842, and Inter-Form Correlation value was 0.729. It is seen that the Cronbach's Alpha values of the 5 factors in the MKS for Non-working Graduate Students vary between 0.782 and 0.866. When the Cronbach's alpha value was analyzed as a whole, the Cronbach's alpha value was 0.922, the Spearman-Brown value was 0.885, the Gutman Split-Half value was 0.885, and the Inter-Form Correlation value was 0.794. These values show that the occupational anxiety scales for working and non-working graduate students are reliable. When the t-test results of the upper 27% and lower 27% groups were analyzed, it was found that all items of the Occupational Anxiety Scales for Employed and Non-Employed Graduate Students were significant ($p < 0.001$). As a result, it can be said that the Occupational Anxiety Scales for Employed and Non-Employed Graduate Students can measure the occupational anxiety levels of graduate students and have sufficient validity and reliability for the application of the scales.